

MÁTE SLOVO

▶ Přehrát nejnovější díl

♡ Do oblíbených

Živá diskuze s odborníky i laickou veřejností. Každý má právo vyjádřit svůj názor. Moderuje Michaela Jílková.

Zpravodajství

Aktuální publicistika

Diskuze

Společnost

Politika

Díly

Aktuální téma

Analýza pořadu Máte slovo (ČT)

Vybrané pořady: 11.4. a 30.5.2024

Úvod

Zadání

- Společnost NEWTON Media byla oslovena [Radou České televize](#) (dále také ČT), aby pomohla vyhodnotit kvalitu pořadu Máte slovo. Impulem k zadání analýzy se staly [divácké stížnosti](#) (adresované Radě ČT) kritizující zejména způsob moderace pořadu. Důrazné výtky byly Radě zaslány na pořad premiérově odvysílaný 11.4.2024.
- Diváky formulované výhrady vůči způsobu moderace (potažmo vůči stylu moderátorky) lze shrnout do následujících bodů:
 - a) neobjektivní, nevyvážená, straníčí
 - b) verbálně agresivní, vulgární
 - c) nezvládnuté, špatné, manipulativní řízení diskusí
 - d) informační nepřipravenost.
- Analýza má pomoci vyhodnotit [adekvátnost těchto stížností](#), a to zejména s ohledem na Kodex ČT (a roli České televize coby média veřejné služby). Analýza bude sloužit Radě ČT jako jeden z podkladů k její práci, tj. k veřejné kontrole činnosti ČT. Rada ČT dohlíží na plnění úkolů veřejné služby v oblasti televizního vysílání a na naplňování zásad vyplývajících z Kodexu ČT.

- Analýza (dokument) je rozdělena do sedmi částí. Po představení [Hlavních závěrů](#) (1.) popisujeme požadavky na Českou televizi coby [Média veřejné služby](#) (2.), které vyplývají ze Zákona o České televizi a z Kodexu ČT.
- V kapitole [Metodologie](#) (3.) představujeme způsob práce na analýze. Jedná se o kvalitativní analýzu textu (přepisu) s možností ověření interpretace videonahrávkou. Zvolený postup reflektuje postupy používané v obsahové a konverzační analýze a také využíváme pojmosloví obvyklé např. v sociologii, jako je role. Inspirovali jsme se mimo jiné dílem Ervina Goffmana. Všímáme si jazykových prostředků, které moderátorka používá. V kapitole popisujeme kategorie a rámce, vůči kterým jsme interpretovali text (a videonahrávku). Snažili jsme se porozumět důvodům diváckých stížností, nalézt problematické pasáže a interpretovat je vzhledem k normativním požadavkům vyplývajícím ze Zákona a Kodexu.
- V navazující kapitole charakterizujeme [Formát pořadu](#) (4.), který je podle nás specifický, protože v sobě zahrnuje několik formátů (žánrů) najednou: diskuse s politiky, diskuse s odborníky, sdílení osobních zkušeností a příběhů lidí a z části i investigativní žurnalistiku. Formát pořadu bychom mohli označit i jako představitele infotainmentu, a to ve smyslu emotivněji laděného zpravodajství či publicistiky.
- Interpretaci výroků a interakcí moderátorky a hostů prezentujeme v kapitole [Podrobná zjištění](#) (5). Zde je nutno osvětlit, že citace mluvčích uvádíme kurzívou v samostatných odstavcích; pokud není uvedeno jinak, jedná se o promluvu moderátorky. Tento symbol (...) označuje, že promluva dále pokračuje, že následující citace za ní nenavazují přímo. Neuvádíme čas výroku, ani z jakého ze dvou pořadů pochází, nepřišlo nám to pro interpretaci podstatné. Pokud je kontext důležitý, při interpretaci jej osvětlujeme. Používané barvy v této kapitole v sobě nesou význam: tučně označujeme tu část promluvy, kterou považujeme za klíčovou pro interpretaci, [zelenou barvou](#) interpretujeme moderátorčino jednání, které hodnotíme jako přiměřené, [hnědočervenou barvou](#) interpretujeme jednání, u kterého se domníváme, že může u části diváků vyvolávat kritické ohlasy, je hraniční vzhledem k požadavkům nebo obecným závazkům vyplývajícím ze Zákona a Kodexu. Těm se doporučujeme při moderaci spíše vyhýbat. Kapitola je rozdělena do tří částí: Vedení diskuse, Práce s informacemi a Role moderátorky.
- Analýzu uzavíráme [Doporučeními](#) (6.) a [Slovníčkem pojmů, literaturou](#) (7.)

1. Hlavní závěry

Hlavní závěry (I)

- Přiznejme důležitý metodologický bias naší analýzy. V analýze se [zaměřujeme spíše na problematické pasáže](#), na promluvy a interakce, které mohly vést diváky k podání stížností Radě ČT. Snažili jsme se těmto výtkám porozumět a zasadit je do širších rámců. Naše analýza však nechce být pomyslným bičem na moderátorku a tvůrce pořadu. Naopak jsme se snažili interpretací vybraných pasáží [poukázat na složitost rolí, které moderátorka v pořadu zastává a které do značné míry vyplývají z formátu pořadu](#). Ten se pohybuje na hranicích hned několika obvyklých televizních žánrů. V [Doporučeních](#) proto nabízíme mimo jiné některé možnosti, které by podle nás mohly [moderátorce usnadnit její práci](#) a zároveň by mohly přispět ke [zvýšení](#) významu Máte slovo coby [vzdělávacího a osvětového pořadu](#).
- Přiznejme také, že pasáže, jejichž interpretaci v analýze předkládáme, jsou [výběrem](#), nikoliv kompletním vyhodnocením všech potenciálně problematických pasáží. Náš výběr měl reprezentovat to podstatné, co jsme analýzou odhalili. I když v analýze uvádíme, které použité výrazy, jazykové i jiné prostředky moderátorky považujeme za přiměřené, uznáváme, že vyhodnocení je svázáno s osobním vkusem, zkušenostmi a vzděláním tohoto kterého posuzovatele.
- Naše interpretace se snažila být poučená ve třech ohledech. Snažili jsme se 1) porozumět [diváckým stížnostem](#); 2) mít na zřeteli [normativní rámec](#) prezentovaný Zákonem o ČT a Kodexem; 3) a také jsme naši interpretaci ukotvili v přístupu vycházejícím z principů [obsahové a konverzační analýzy](#) a v konceptech inspirovaných dílem [Ervinga Goffmanna](#): Všichni hrajeme divadlo (v originále Sebe prezentace v každodenním životě). Při interpretaci jsme zohledňovali formát pořadu, včetně jeho prostorového uspořádání ve studiu.
- Ohledně způsobu [Vedení diskuse](#) jsme upozornili na odlišnosti v práci moderátorky s laiky a s profesionály (politiky nebo jinými odborníky). Ukázali jsme, že zatímco při práci s laiky moderátorka zprostředkovává, povzbuzuje, podporuje, event. tlumočí zkušenosti, příběhy a postoje hostů, při práci s profesionály se staví často do pozice názorového oponenta (případně kritika). Popsali jsme situaci, ve které podle nás moderátorka použila krajních prostředků, a to okřiknutí publika, bouchnutí do stolu a vyvedení hostky z komfortní zadní části do popředí. Užití těchto prostředků jsme se snažili

Hlavní závěry (II)

- interpretovat v širším rámci a poukázat na význam, který v dané situaci sehrály. Současně jsme uvedli, že užívání obdobných metod práce moderátorky nedoporučujeme. Ukázali jsme také další prostředky, kterými moderátorka do diskuse vnáší, pravděpodobně žádoucí, emoční náboj. Snažili jsme se však upozornit i na praktiky, kterým by bylo podle nás lépe se vyhnout (narušení osobního prostoru, nedodržení společenské vzdálenosti, kousavé poznámky).
- Při rozboru [Práce s informacemi](#) jsme poukázali na několik částečných pochybení, zároveň jsme však ukázali, jak moderátorka umně jednoho ze svých zaváhání využila a použila v jedné z dalších promluv. Naše interpretace se zaměřila na potenciálně problematické aspekty práce s informacemi: generalizaci na základě jedné zkušenosti, sdílení osobní zkušenosti moderátorky, nejasné zdroje informací a přesnost informací. V Doporučeních popisujeme, jak například při dodatečné, ale i předcházející práci se sociálními sítěmi pořadu některá rizika minimalizovat.
- [Role moderátorky](#) v rámci pořadu podle nás není jednoznačně definovatelná a zahrnuje v sobě vlastně hned několik rolí, do kterých moderátorka vstupuje. Tyto role vycházejí jak z normativních požadavků Zákona ČT a Kodexu, tak z formátu pořadu, který překračuje hranice obvyklých žánrů. Domníváme se, že by pořadu prospělo dramaturgické zpřesnění rolí moderátorky. Z interpretovaných rolí jsme jako přiměřené vyhodnotili role: mluvčí, ombudsman, kritik (zejména politiků), rozhodčí a vzdělavatel. K dalším rolím typu žalobce, soudce by měla moderátorka přistupovat velmi obezřetně. Velký potenciál pořadu vidíme v jeho vzdělávacím a osvětovém působení.

2. Médium veřejné služby

Normativní rámec: médium veřejné služby (I)

ZÁKON O ČESKÉ TELEVIZI A ČESKÉM ROZHLEASE

- Médii veřejné služby jsou v České republice Česká televize (ČT), Český rozhlas (ČRo) a Česká tisková kancelář (ČTK). Věnujme se nyní médiím přímo cílícím na veřejnost, tedy ČT a ČRo. Působnost obou je vymezena zvláštní legislativou, konkrétně Zákonem o České televizi (Zákon č. 483/1991 sb.) a Zákonem o Českém rozhlasu (Zákon č. 484/1991 sb.).
- V obou dvou zákonech je veřejná služba definována stejným způsobem, a sice jako „tvorba a šíření (televizních či rozhlasových) programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky za účelem naplňování demokratických, sociálních a kulturních potřeb společnosti a potřeby zachovat mediální pluralitu“.
- Shoduje se rovněž výčet hlavních oblastí, v nichž se má naplňování veřejné služby ČT i ČRo uskutečňovat:

- a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů,
- b) přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky,
- c) vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti,
- d) rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin,
- e) výroba a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.

Normativní rámec: médium veřejné služby (II)

KODEX ČT

- Potřeba naplňování atributů veřejné služby je zohledněna v kodexech obou uvedených institucí (viz dále). Zákon o ČT předjímá přijetí takového kodexu. Kodex ČT stanovuje zásady naplňování veřejné služby závazné pro ČT a její pracovníky a je tedy vedle Zákona další normou, podle které je možné hodnotit činnost ČT.
- Jak je uvedeno v preambuli Kodexu, „kodex má sloužit nejenom jako vodítko pro správné rozhodování při řešení konkrétních otázek a problémů televizního vysílání, ale současně představuje **závazek** kvality daný divákům a veřejnosti. Kodex vychází z pojetí veřejné služby zajišťující **přístup k informacím, kultuře, vzdělání a zábavě pro všechny občany**. Česká televize v tomto smyslu představuje otevřený **veřejný prostor pro setkávání** zkušeností, postojů a prožitků vlastních různým lidem a skupinám žijícím na území České republiky.“
- Kodex již ve své preambuli stanovuje, že: „Česká televize si musí zakládat na **otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti**. Musí však také dostát povinnosti stát vždy **na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví**. Programy České televize ovládá **tvořivost, tolerance a kritické myšlení**.“
- Kodex dále uvádí: „Prvořadým úkolem České televize je **zprostředkovávat informace ve zpravodajských a aktuálních publicistických pořadech**. Divákům poskytuje informace důležité pro jejich všestrannou orientaci a svobodné utváření názorů.“
- Kodex obsahuje i podrobnější představy o tom, jak má vypadat **zpravodajství, publicistika a diskuze** a implicitně tak stanovuje požadavky na **vystupování moderátora**. Ohledně diskusí a požadavku na pluralitu Kodex uvádí: „Česká televize vytváří prostor pro pořady představující diskusní konfrontaci idejí, myšlenek a konceptů vztahujících se k důležitým otázkám veřejného zájmu. Dramaturgie diskusních pořadů musí brát na zřetel zkušenost, že téměř na každý problém mohou lidé nahlížet z různých úhlů a že vývoji společnosti je vlastní **názorový střet**.“
- Jak bylo uvedeno, **požadavky na moderátory** jsou popsány spíše implicitně, v některých pasážích jsou uvedeny explicitní formulace k výkonu moderátorů diskusních pořadů ČT: „Moderátoři diskusních pořadů České televize jsou povinni zachovávat **nestrannost**. Divák by neměl z jejich vystupování v pořadu poznat, jaký k diskutovanému problému nebo diskutujícím zaujímají postoj. Moderátoři vždy **iniciují**

Normativní rámec: médium veřejné služby (III)

- *otevřenou výměnu názorů* mezi pozvanými diskutujícími, současně však dbají na *dodržování pravidel čestně vedené diskuse*." V případě nepřítomnosti druhé strany je povinností moderátora sehrát *roli kvalifikovaného oponenta*.
- Shrňme tedy, že mezi požadavky na moderátora figurují *nestrannost, důvěryhodnost informací, rovnoměrné zastoupení názorových proudů a zároveň udržení důstojného průběhu debaty*.

RADA ČT

- Na plnění úkolů veřejné služby dohlížejí v případě *ČT i ČRo Rady*. Rada ČT mimo jiné předkládá Poslanecké sněmovně ke schválení Kodex ČT. Aktuální kodex byl schválen v roce 2003. Jednou z dalších povinností Rady je vypracovávat výroční zprávy o činnosti médií za každý kalendářní rok. Také ty jsou předkládány Poslanecké sněmovně PČR. Jejich prostřednictvím by měli poslanci mít možnost sledovat, nakolik média veřejné služby plní svou roli.
- Jak samotné Rady, tak i vedení médií veřejné služby využívají pro *měření* toho, nakolik jsou naplňovány klíčové parametry veřejné služby, specializované analýzy, ať už zpracované nezávislými analytiky, většinou profesionálními výzkumnými či analytickými agenturami, nebo z dílny vlastních analytických či rešeršních oddělení.

3. Metodologie

Metodologie (I)

ANALYZOVANÉ RÁMCE A KATEGORIE

- **Kodex ČT (a Zákon o ČT)** posloužil jako základní dokument pro stanovení kategorií, které jsme v rámci analýzy vyhodnocovali. K těmto oficiálním dokumentům jsme přidali **divácké stížnosti**, zejména stížnost na pořad premiérově odvysílaný 11.4.2023. Ve stížnosti byl kritizován výkon moderátorky, samotný formát pořadu byl divákem hodnocen jako „zajímavý a přínosný“.
- Na základě studia uvedených dokumentů jsme stanovili 3 rámce, které obsahovaly vždy 4 okruhy, vůči kterým jsme posuzovali výkon moderátorky a kvalitu pořadu. První rámec vycházel z diváckých stížností, druhé dva byly z normativních požadavků na roli moderátora a z obecných závazků ČT vyplývajících ze Zákona a Kodexu.

Divácké stížnosti

- a) neobjektivní, nevyvážená, straníci
- b) verbálně agresivní, vulgární
- c) nezvládnuté, špatné, manipulativní řízení diskusí
- d) informační nepřipravenost

Požadavky na výkon moderátora

- a) pluralita, rozmanitost
- b) vyváženost, nestrannost
- c) ověřování a důvěryhodnost informací (mj. uvádění zdrojů)
- d) dohled nad čestně vedenou diskusí

Obecné závazky ČT

- a) podpora tolerance a zároveň soudržnosti v rámci plurality
- b) zachování důstojnosti, lidských práv a svobod
- c) osvětová a edukační činnost
- d) všestrannost - pro všechny občany

Metodologie (II)

ANALYZOVANÉ POŘADY

- Vzhledem k rozpočtu byly pro analýzu vybrány dva díly pořadu Máte slovo. První, odvysílaný 11.4.2024, ČT avizovala tématem „[Jak ušetřit na energiích](#)“. Druhý, v době prací na analýze nejčerstvější, díl byl odvysílán dle webu ČT 30.5.2024 a jeho tématem byly „[Drahé potraviny](#)“.
- Volba prvního pořadu byla dána stížnostmi diváka (kritika se týkala zejména tohoto dílu), druhý díl jsme vybrali na základě dvou hlavních kritérií: obdobný námět a aktuálnost. Oba vybrané díly spojuje [sociálně-ekonomický námět](#), konkrétně rostoucí životní náklady a jejich dopady na obyvatele.

POSTUP A ZVOLENÁ METODA

- Analytici pracovali jednak s videonahrávkami pořadů uloženými na webu ČT (ivysilani.cz) a jednak s přepisem těchto nahrávek. Pořady byly přepsány technologií Beey sesterské společnosti NEWTON Technologies, a to v režimu ruční editace, tzn. že automatický přepis (Voice to Text) je revidován zkušenými editory a případné nesrovnalosti jsou opraveny.

- V analýze bylo postupováno kvalitativní metodou, nešlo v ní o přesnou kvantifikaci určitých proměnných. Z metodologického hlediska se jednalo o [obsahovou analýzu textu](#) (s přihlédnutím k videonahrávce) s využitím prvků [konverzační analýzy a teoretického přístupu Ervina Goffmana](#).
- Analytický tým se skládal ze čtyř lidí: metodolog, vedoucí analytik a dva seniorní analytici. Úkolem analytiků bylo posuzovat konverzační výměny moderátora a hostů s přihlédnutím k podobě pořadu jako celku, a to vzhledem k definovaným okruhům kategorií v rámci tří rámců: divácké stížnosti, požadavků na moderátora a obecných závazků ČT.

Metodologie (III)

CÍL ANALÝZY

- Cílem analýzy bylo:
 - a) vybrat a interpretovat pasáže, které mohou být chápány jako kontroverzní, problematické;
 - b) popsat případná porušení požadavků a závazků vyplývajících z Kodexu (Zákona);
 - c) uvést praktická doporučení směřující ke zmenšení rizik bodů a) a b).
- Celkové vyhodnocení kvality pořadu, jeho oprávněnosti či smysluplnosti v médiu veřejné služby stejně jako finální vyhodnocení výkonu moderátorky je v kompetencích managementu ČT, případně Rady ČT coby kontrolního orgánu. Analýza NEWTON Media má pomoci vidět roli moderátorky i pořadu v širších souvislostech a kontextu.

4. Formát pořadu

Formát pořadu (I)

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

- Česká televize charakterizuje pořad Máte slovo jako „živou diskuzi s odborníky i laickou veřejností“. U pořadu jsou uvedeny štítky „Zpravodajství“, „Aktuální publicistika“ a „Diskuze“, dále „Společnost“ a „Politika“. Na webu ČT / ivysilani.cz lze dohledat necelých šest stovek dílů. Již z výše uvedených charakteristik lze konstatovat, že se jedná o [pořad na hranicích žánrů](#).
- Nejedná se o typickou zejména na politiku zaměřenou diskusi typu Otázky Václava Moravce, ani o osvětovou diskusi s odborníky z řad vědců reprezentovanou např. pořadem Hydepark ČT24 s moderátorem Danielelem Stachem, ani o sdílení příběhů lidí s prvky reality show typu dřívější Pošty pro tebe, ale ani o investigativní publicistiku typu Černé ovce nebo Nedej se. Je to kombinace všech těchto uvedených žánrů, což podle nás staví moderátorku do velmi náročné pozice.
- Téma diskusí jsou nejčastěji [společenská](#), [sociálně-ekonomická](#) a další [téma veřejného zájmu](#). Čistě politická či geopolitická témata jsou obsažena minimálně. Doba trvání pořadu je cca 60 minut.

FORMÁT POŘADU: OČEKÁVÁNÍ OD MODERÁTORA

- Formát pořadu Máte slovo zahrnuje [přítomnost publika a zástupců veřejnosti](#). Tím podle nás tvůrci cíleně vytvářejí prostor, ve kterém je očekávána [emotivnější](#) (v tomto smyslu bulvárnější - infotainment) atmosféra ve studiu. Koncepce pořadu podle nás implikuje i další nároky na výkon role moderátora, v tomto případě moderátorky Michaely Jílkové.
- Zatímco politické diskuse či debaty s odborníky jsou vedeny s profesionály, zde se moderátorka musí popasovat s moderací jak profesionálních, často mediálně trénovaných hostů, tak zástupci laické veřejnosti, kteří mediální trénink nemají a vystupování v televizním pořadu je pro ně mnohdy novou zkušeností. Jak bylo uvedeno, jedná se navíc o živé vysílání (v premiéře).

Formát pořadu (II)

SCÉNA POŘADU

- Současná scéna pořadu je **rozdělena horizontálně**: stojící odborníci, event. politici, v popředí a zástupci laiků (veřejnosti) v pozadí. Toto horizontální dělení doplňuje **vertikální rozdělení hostů** na, řekněme, podporovatele vs. kritiky.
- Proti sobě tedy obvykle stojí dva tábory reprezentantů protichůdných názorů na zvolené téma, a to jak v odborné, tak v laické části. (Pozn.: V jednom z analyzovaných pořadů nebylo toto rozdělení na dva názorově odlišné tábory zachováno, moderátorka však několikrát deklarovala, že tvůrci pořadu opakovaně zvali i zástupce druhé strany, ale nebyli vyslyšeni.) Moderátorka se pohybuje uprostřed a mezi těmito pomyslnými kvadranty.
- Hlas veřejnosti je reprezentován v rámci pořadu ještě na spodní liště obrazovky. Zde jsou vkládány komentáře a názory diváků, které posílají prostřednictvím SMS nebo webu ČT. Ke konci pořadu s komentáři a dotazy moderátorka pracuje, předkládá hostům.

- V souhrnu lze konstatovat, že formát pořadu je designován tak, aby v základu odpovídal závazku na **pluralitní prostor**, ve kterém mohou různé názorové tábory **otevřeně diskutovat a konfrontovat své ideje**. Kodex požaduje: „V diskusích na politická a společenská témata musí Česká televize zajistit vedle politiků také účast široké škály odborníků, novinářů, osobností občanského života, ale i řadových občanů tak, aby zazněly všechny relevantní názory a aby byli politikové s uvedenými názory konfrontováni.“
- Kodex explicitně uvádí, že každému problému, společenskému tématu je vlastní **názorový střet**. Uspořádáním studia (kulis) se tento střet předjímá. Úlohou moderátora je udržet diskusi v mezích, které explicitně nebo implicitně stanovuje Zákon a Kodex.

Co divák ne-vidí

CO PŘEDCHÁZÍ

- V předchozí části jsme popsali uspořádání studia a možná východiska a také důsledky tohoto uspořádání. Můžeme však jen odhadovat, jak tvůrci pořadu pracují s hosty před samotným zahájením vysílání. Předpokládáme, že je hostům představen rámcový scénář pořadu, jsou jim vysvětlena základní pravidla diskuse a i laici projdou náznakem mediálního tréninku.
- Většina hostů laiků jde, jak vyplývá z diskusí, do studia s osobní zkušeností s tématem, s osobním příběhem, který moderátorka zná, převypravuje a používá v diskusi.

CO NÁSLEDUJE

- Při interpretaci konverzačních výměn jsme brali v potaz celkové rozložení studia, ale také to, co kamera ukazuje po závěrečném slově moderátorky při závěrečných titulcích. Tato pasáž ukazuje předchozí výměny v jiném světle a umožňuje podle nás lépe interpretovat výkon a role moderátorky. Moderátorka přistupuje k hostům z laické části, s některými se srdečně zdraví a vede s nimi osobnější interakci.

5. Podrobná zjištění: interpretace

Vedení diskuse (I)

MANIPULUJE, SKÁČE DO ŘEČI, JE AGRESIVNÍ?

- Jak bylo uvedeno, moderátorka musí do diskuse zapojit několik velmi rozdílných typů hostů: zastánce, oponenty, profesionály (odborníky i politiky), zástupce asociací či neziskových organizací i jednotlivé občany, kteří přichází sdílet své zkušenosti a názory. Moderátorka se musí snažit usměrnit diskusi tak, aby hosté nemluvili příliš dlouho, drželi se zadaného tématu apod. Zaměříme se nyní na její výkon z hlediska možných výtek ohledně vedení diskuse.

PRÁCE S LAIKY

- Nejprve se podívejme na ukázky **práce s laiky** (pan Čapek). Jak bylo uvedeno, hosté do studia přicházejí s nějakým konkrétním příběhem, zkušeností. Moderátorka tyto příběhy zná a **převypravuje je**.

Pane Čapku, tak řekněte panu ministrovi, ten to propaguje, proč říkáte o fotovoltaiice, kterou teď máte na střeše, místo toho, abyste se radoval, tak říkáte, že nevíte, jestli jste dobře udělal a že je to dobrodružství, které nikomu nedoporučujete?

- Moderátorka **inscenuje názorový konflikt**, na kterém je pořad založen. Lze však podle nás konstatovat, že tím také **pomáhá laikům formulovat** jejich výpověď, se kterou je dopředu seznámena, a **dodržet časový limit a téma pořadu**. Moderátorka **povzbuzuje** hosty,

- aby stručně a výstižně formulovali své postoje. Na řadě míst se moderátorka snaží **posunout děj, zkrátit a konkretizovat** promluvu hostů. Nestaví se však do role přímého názorového oponenta, ale někoho, kdo se snaží jejich příběh, zkušenost **zprostředkovat**.

*Dobře, ale **pojďme, co tedy vám vadí**, že jo, když je to dobré? (...)*

*Dobře, **já jenom, pane Čapku, abysme to. A teď výsledek je jaký?** Tak vy dva roky a máte tam technické závady. (...)*

*Pane Čapku, **jenom protože oni jsou tady ostatní občané**, tím jsme probrali tedy ty soláry, chce zareagovat pan místopředseda a potom. (...)*

*Pane Čapku, **Víte co? Aby se dostali ke slovu i ostatní**. Já vám řeknu, co bude nejlepší.*

Pan ministr. Ne, počkejte, pane Čapku, Víte, on čas běží. Pane ministře, já vás velice poprosím, vezmě si kontakty i tady na ty okna a pomozte, vaši asistenti.

*Ale zateplení je skvělá věc, **vidíte, paní...***

PRÁCE S PROFESIONÁLY

- Při **práci s profesionály**, zejména politiky, se moderátorka častěji **staví do role názorového oponenta**. V níže uvedených ukázkách přerušuje promluvu politika, zdvojeně se za přerušení **formálně omlouvá**. Podle nás se však nejedná o běžnou omluvu za porušení psaných či nepsaných pravidel, ale o zdůraznění následujícího tvrzení, se kterým politika **konfrontuje**. Připusťme však, že v některých konverzačních

Vedení diskuse (II)

výměnách by moderátorka mohla být i vůči politikům umírněnější (viz. usmívání se níže) a **vyvarovat se případných kousavých komentářů** („já bych se neusmívala“), které nevedou k porozumění.

*Pane ministře, ale **promiňte, já vás, já vám musím skočit. Já se vám omlouvám,** vzhledem k tomu, že řada těch dotací je směřována zejména na důchodce a ty smlouvy jsou tak složité, že s tím má inteligentní prostě člověk problém, bystrý prostě, snad i právník. (...)*

***Prosím vás pěkně, ale pane ministře, nezlobte se,** chodíte přece mezi lidi. (...)*

*Michaela Jílková, moderátorka: Dobře, takže kdybyste byl, **tak já bych se neusmívala.***

*Petr Hladík, ministr životního prostředí: **Já se neusmívám.***

*Michaela Jílková, moderátorka: **Ne, nezlobte se.** Takže tady dochází opravdu k okrádání řady občanů a my budeme dělat, že to není. (...)*

- Objevily se pasáže, ve kterých se politik explicitně dožaduje většího prostoru k vlastní promluvě, což chápeme jako jednu ze strategií politiků, a není to důvod politikovu promluvu nepřerušit.

*Petr Hladík, ministr životního prostředí: **Paní Jílková, nechte mě to dohovorit.** Pan Brabec měl taky šanci mluvit, já nemám. Děkuju, já vám to vysvětlím. Já bych rád odpověděl i panu Brabcovi.*

JE VULGÁRNÍ, AGRESIVNÍ?

- V jedné z výměn mezi moderátorkou a hostem-profesionálem, zástupcem oborové organizace, byla podle nás moderátorka **příliš konfrontační**, na druhou stranu musíme konstatovat, že host tuto část diskuse uvedl poznámkou, který konflikt předjímá („když mi dovolíte, tak to řeknu“). **Oponentní vystupování** moderátorky vychází z pozice, kterou v dané výměně prezentuje, a to **mluvčí (sociálně slabých) občanů**. Role moderátorky shrneme v následující části.

*Michaela Jílková, moderátorka: Pan předseda Chalupa. Tepelná čerpadla, která se doporučovala... Počkejte, **co chcete říct těm lidem?***

*Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie: **Když mi to dovolíte, tak řeknu.***

*Michaela Jílková, moderátorka: A **mohl byste jim říct**, když teď platí desítky tisíc víc?*

Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie: No, není to chyba z toho dlouhodobého pohledu. To, že teďka máme výkyv...

*Michaela Jílková, moderátorka: **Počkejte, já tomu nerozumím, ale ti lidé nemají peníze.** A takoví si pořídili tepelné čerpadlo..?*

Vedení diskuse (III)

- Pokusme se nyní interpretovat asi nejvyhrocenější pasáž pořadu odvysílaného 11.4.2024 (cca 37.- 43. min – viz také následující slide). Situace nastala v momentě, kdy se moderátorka **snažila udržet klid** ve studiu tak, aby byla zachována možnost názorové výměny jedné z hostek s ministrem a poté se zástupcem oborové organizace. Moderátorka k tomu **použila podle nás krajní prostředky**, a to zaprvé **bouchnutí do stolu a okřiknutí publika**, zadruhé **přesun hostky** sedící v zadní části do části, kde stojí profesionálové.

Michaela Jílková, moderátorka: Prosím vás, pan ministr, **pojdte když tak blíž**.

Petr Hladík, ministr životního prostředí: Já jsem myslel, že to vy jste koupila.

občanka: Ne, ne, soused.

Michaela Jílková, moderátorka: Pane ministře, prosím. Je velký problém, že tepelná čerpadla narušují sousedské vztahy, jsou velmi hlučná, a pokud se špatně umístí, tak tady vám, **prosím vás ticho, opravdu dneska**. Paní Jarošová, znovu zopakujte panu ministrovi. Soused si pořídil.

Michaela Jílková, moderátorka: **Pojďte se mnou. Já toho mám totiž opravdu dneska**.

Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie: Já vás pozvu k sobě, já mám také tepelné čerpadlo.

Občanka: Můžete přijet teda? Já vás velice ráda pozvu.

- Bylo zjevné, že moderátorka v danou chvíli hostku zaskočila. Ta nepočítala s tím, že půjde do přední části studia. Interakci lze interpretovat jako **vytržení z komfortní zóny, zvýraznění konfrontace** mezi hostkou a ministrem a poté zástupcem oborové organizace. Na druhou stranu je nutné podotknout, že se to stalo v situaci, kdy byl ve studiu velký hluk a politik špatně slyšel promluvu hostky. Moderátorka navíc hostku v přední části scény pořadu **fyzicky podpořila, postavila se na její stranu a dalšími gesty jí vytvářela oporu**. V závěru této pasáže diskuse moderátorka explicitně vystoupení z komfortní zóny pojmenovala a nazvala ho „statečným občanským postojem“.

Ano, ano a děkuju, **děkuju za váš statečný občanský přístup**.

- Interakce byla dohrávána během závěrečných titulků. Moderátorka jako první přistoupila právě k této hostce a velmi jí děkovala. Bylo podle nás zjevné, že si moderátorka byla vědoma toho, že využila krajního prostředku a že vystavila hostku nepříliš komfortní situaci.
- Přestože celková důstojnost debaty i důstojnost hostky byla zachována a moderátorka byla hostce oporou, doporučujeme se obdobným prostředkům vyhýbat, respektive je použít jen v situacích, kdy jiné prostředky (výzva k utišení publika, tlumočení promluvy hostů apod.) již byly vyčerpány.

Vedení diskuse (IV)

Vedení diskuse (V)

- Obdobně doporučujeme spíše se vyhýbat situacím, kdy moderátorka přistupuje v rámci názorové konfrontace k hostům příliš blízko tak, že to hosté vnímají jako **narušení osobního prostoru**. Jeden z hostů, opoziční poslanec, obdobné jednání označuje jako „ofenzivní“.

*Richard Brabec, místopředseda sněmovního výboru pro životní prostředí: Takhle, je to o stavebním, je to o stavebním úřadu, je to prostě o tom, co si vyžádá, jestli je to taky o tom, jestli si někdo vyžádá. Ale prosím, paní Jílková, ale můžu požádat o jednu věc? To, že určitě šmejdi jsou prostě všude, to už jsme si tady říkali jednoznačně. Ale jestli můžu ještě jednu věc. Víím, že když se vám do toho budu motat, **vy přijdete hodně blízko, vy jste pak taková ofenzivní.***

- Situací, kde podle nás moderátorka měla být umírněnější, protože **soudí jednoho z hostů za jeho postoje**, je následující ukázka. S tímto hostem už byl při předchozích interakcích otevřen jistý konflikt. Doporučujeme se obdobným komentářům vyhýbat.

*Michaela Jílková, moderátorka: **Víte co, mně opravdu přijde, že vy žijete na nějaké...** Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie: **Ne, já žiju v realitě**, já se omlouvám.*

EMOCE A SHOW

- Formát pořadu, jak bylo uvedeno, předjímá názorový střet. Tento střet je podporován scénou studia, rozmístěním hostů a také jej podporuje podle nás moderátorka svým stylem, chceme-li, jazykovými prostředky. Jazykovými prostředky rozumíme nepřímá pojmenování skutečnosti, zvláštní jazykové obraty či různé slovní hříčky. Používané jazykové prostředky podle nás zvyšují emotivní náboj a přispívají k dynamice diskuse.
- V obou analyzovaných pořadech jsme našli pasáže, ve kterých moderátorka používá **zdvojení některých slov** („lupu“, „velmi bohatých“), aby zvýraznila svou promluvu. Takováto promluva vyznívá naléhavěji, emotivněji. Moderátorkou byly rovněž proneseny nebo naznačeny některé **lidové a expresivní výrazy**. Expresivním výrazem rozumíme slovní spojení, které obsahuje citový příznak nebo se do něj může promítat postoj a hodnocení mluvčího, ať už se jedná o postoje reálné nebo předstírané („není to sranda“, „jsou v ...“,). Nenalezli jsme však pasáže, kde by moderátorka přímo použila výraz vulgární.

*Prosím vás pěkně, viděl někdo menší písmo na obalu, než je písmo novinového článku? Přihlasme se jako všichni, protože já kolikrát **už musím lupu používat, lupu.** (...) Já znám, prosím, několik **velmi bohatých lidí, velmi bohatých**, kteří si vzali od státu dotaci, aby měli soláry. (...)*

Vedení diskuse (VI)

*Asociace energetických specialistů varuje, objevují se teď levné, životu nebezpečné střídače napětí z Číny, které dávají do toho a mají obavu, že až začne pořádně svítit, tak může hořet. **Takže ona to není opravdu sranda.** Víte, že těch šmejdů, ty se daly nejvyšší pokuty právě dvě fotovoltaickým firmám, dvě největší pokuty, vidíte, se udělily. (...)*

Michaela Jílková, moderátorka: A oni mají jenom tepelné čerpadlo, si dali?

občan: Tepelné čerpadlo. Topí se tím.

*Michaela Jílková, moderátorka: **No tak jsou v há..** v tomto. (...)*

Práce s informacemi (I)

- V následující části interpretujeme pasáže, ve kterých podle nás došlo k částečným pochybením ohledně práce s informacemi. Chápeme složitosti moderování skupinové diskuse a v Doporučeních navrhuje některé postupy, které mohou pomoci se s požadavkem na důvěryhodnost a přesnost informací ještě lépe vyrovnat.

GENERALIZACE NA ZÁKLADĚ JEDNOHO PŘÍKLADU

- V rámci pořadu jsou představovány různé zkušenosti občanů, jsou zprostředkovávány jejich příběhy. Rolí moderátora je tyto příběhy prezentovat jako zástupce různorodosti ve společnosti, velmi opatrně by však podle nás měly být tyto zkušenosti **generalizovány** (např. na základě jedné prezentované zkušenosti hodnotit všechny dodavatele fotovoltaiky do domácností). V uvedené ukázce se sama moderátorka **částečně koriguje**, přesto vyznění promluvy vůči dodavatelům je spíše negativní.

*Ano, oni takto zneužívají, je to zejména mezi fotovoltaickými dodavateli, **neříkám všem, ale tam je největší část**. Zneužívají právě seniory, tlačí na ně kvůli dotacím uzavírat...*

OSOBNÍ ZKUŠENOST MODERÁTORKY

- **Osobní zkušenost moderátorky bez uvedení bližšího kontextu** se nemusí jevit v rámci diskuse jako relevantní. Sdílení vlastních zkušeností moderátorky lze však také interpretovat jako vstoupení do pozice **názorového oponenta politika**. Využití osobní zkušenosti nebo postoje moderátorky je právě v takových situacích podle nás akceptovatelné. Zároveň se domníváme, že by bylo přípustné uvést i „to mě zaujalo“ místo použitého „určitě diváky zaujalo“ a nestavět se do role mluvčího diváků, jak je vidět v následující ukázce.

*Ne, počkejte, pane ministře, jenom **to určitě diváky zaujalo**, co říkáte tomu? **Já znám, prosím**, několik velmi bohatých lidí, velmi bohatých, kteří si vzali od státu dotaci, aby měli soláry.*

NEJASNÝ ZDROJ INFORMACÍ

- V některých promluvách moderátorky není úplně zřejmé, **odkud informace čerpá** („to se stále děje“, „to není výjimečné“), případně dochází k **upřesnění zdroje až později**. Opět je to v pasážích, kdy se moderátorka **staví do role oponenta politiků** a současně **mluvčí občanů**, zejména sociálně slabých.

Práce s informacemi (II)

- V případech, kdy moderátorka používá zdroje typu výzkum, zpráva ČOI, citace jiných médií apod., by tento zdroj informace měl být podle nás uveden hned na začátku promluvy. Na nejasnost zdroje informací v jedné níže uvedené ukázce upozorňuje i host.

To se stále děje. Děje se to nyní u dotací na soláry a bojler pro sociálně slabé důchodce. (...)

*Prosím vás pěkně, ale to **není vůbec výjimečné**, o to jde, tak co tomu říkáte? (...)*

*Potom je důležité, prosím. Bylo u **několika případů** zjištěno (...)*

*Mluvím o tom, **co se děje v republice a že řada občanů je opravdu zmatených**. (...)*

*Michaela Jílková, moderátorka: A podívejte se, to, pan Čapek není jediný. **Dokonce 3000 domácností muselo vrátit dotaci**. Protože ty soláry, co jim tam namontovali, nesplnily technické požadavky, takže všechno zaplatil. Ještě to mají špatně.*

*Petr Hladík, ministr životního prostředí: **Já nevím, kde se vzala číslo 3000**. Stát určitě není ten, který instaluje.*

*Michaela Jílková, moderátorka: Prosím vás pěkně, to **byla kontrola, cituji Deník N. Na 3000 domácností muselo vrátit dotaci**, protože to, co mají na střeše, nesplňuje technické parametry. A mohu vás dále informovat, co se děje. Jestli to tedy nevíte.*

*Vážení, já bych **jenom tady zacitovala**, takže fotovoltaické firmy některé, a není to, neprovádí územní uzemnění ochrany před bleskem, technologii neplní dotační podmínky, dávají tam nejlínější prostě ty technologie, naučtují si nejvíce peněz. **Další, prosím, tady Asociace energetických specialistů varuje**, objevují se teď levné, životu nebezpečné střídače napětí z Číny, které dávají do toho a mají obavu, že až začne pořádně svítit, tak může hořet. (...)*

PŘESNOST INFORMACÍ

- Během diskusí jsme zaznamenali **nepřesné pojmenování hosta**, pana Hladíka, moderátorkou pořadu (není zákonodárce, tj. poslanec, ale ministr), současně však i pasáže, ve kterých moderátorka **koriguje nepřesné informace**, které zazněly od jednoho z hostů. Dodejme pro úplnost, že na vlastní nepřesnost ohledně pana Hladíka moderátorka **vtipně (ironicky) navázala** v jedné z dalších promluv s opozičním poslancem a dokázala tím **odlehčit** poměrně vypjatý průběh diskuse. Ironie na rozdíl od případného sarkasmu může vést k porozumění.

*Petr Hladík, ministr životního prostředí: **Tak zákonodárce je tady pan poslanec**, ne já*

Michaela Jílková, moderátorka: A vy jste co?

*Petr Hladík, ministr životního prostředí: **Já jsem ministr, nejsem poslanec**. (...)*

*Můžete nám říct, proč teda toto se neřeší, když **jste vy zákonodárce a pan ministr je jenom ministr**? (...)*

Host: A ta inflace, pane řediteli, ta v dubnu je 3,7 %.

*Michaela Jílková, moderátorka: **Máme 2,9 %**.*

- V rámci jedné z konverzačních výměn moderátorka **zkreslila** předchozí vyjádření ministra, který, jak se sám ohradil, nehovořil o plynu jako jediném doporučeném zdroji.

Práce s informacemi (III)

Michaela Jílková, moderátorka: Kolik stojí..? Ale tak já bych přece jenom, protože vy v tom také podnikáte, že jo. No, tak jste za ty obnovitelné zdroje, takže nejste objektivní, to si řekněme. **Pan ministr nám doporučil plyn.**

Petr Hladík, ministr životního prostředí: **Ne, já jsem řekl, že je potřeba zvážit každý zdroj.** Tepelné čerpadlo s fotovoltaikou u dobře zatepleného domu je určitě nejlepší kombinace

Role moderátorky (I)

MLUVČÍ, OMBUDSMAN A KRITIK

- Jedním z požadavků na moderátora je dle Kodexu nestrannost. **Nestranností** se rozumí to, aby **divák nepoznal, jaký názor moderátor má**. Současně však Kodex požaduje, aby v situacích, kdy chybí názorová protistrana, moderátor sehrál roli **názorového oponenta**. Při interpretacích promluv je tento **dvojitý požadavek** nutno mít na zřeteli a ukázali jsme v předchozí části interakce, kdy bylo podle nás možno s osobní zkušeností nebo postojem moderátorky pracovat.
- Pozici názorového oponenta moderátorka mnohdy naplňuje v **roli mluvčí**, případně až **ombudsmana, občanů**, zejména sociálně slabých. Podíváme-li se ukázky níže, vidíme, že se moderátorka staví také do pozice **občana, který dané situaci nerozumí** a potřebuje ji vysvětlit. Domníváme se, že tyto role moderátorky, včetně **role kritika politiků (a dalších profesionálů)**, lze vzhledem k formátu pořadu považovat za přiměřené.

Michaela Jílková, moderátorka: Pan předseda Chalupa. Tepelná čerpadla, která se doporučovala... Počkejte, co **chcete říct těm lidem?**

Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie: Když mi to dovolíte, tak řeknu.

Michaela Jílková, moderátorka: A mohl **byste jim říct**, když teď platí desítky tisíc víc?

Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie: No, není to chyba z toho dlouhodobého pohledu. To, že teďka máme výkyv...

Michaela Jílková, moderátorka: Počkejte, **já tomu nerozumím, ale ti lidé nemají peníze**. A takoví si pořídili tepelné čerpadlo..?

Michaela Jílková, moderátorka: Tak co je tedy lepší? Čím je nejlepší topit výhledově, pane ministře, **konkrétně můžete občanům..?**

Petr Hladík, ministr životního prostředí: Je to jednoduché, prvně je potřeba zateplit ten dům, a potom instalovat ten zdroj, který je právě...

Michaela Jílková, moderátorka: Ano a co je. No, dobře, ale chápete, **loni bylo vhodné tepelné čerpadlo, dnes jako tamhle, jo, pláčou rodiče**, co. (...)

Michaela Jílková, moderátorka: Jak to, že teď je tedy plyn výhodnější než tepelná čerpadla? **Já tomu nerozumím**.

Petr Hladík, ministr životního prostředí: Protože plyn je komodita, teď je plynu hodně, proto cena plynu klesla.

Pane ministře, proč není, pokud si někdo chce dát hlučné tepelné čerpadlo, to je hlučné, proč na to nepotřebuje souhlas souseda? **To se ptají naši diváci**.

Role moderátorky (II)

- V roli, kterou jsme pojmenovali **ombudsman**, se snaží i v rámci diskuse zprostředkovat pomoc a řešení pro občany, kteří se ocitli v těžké životní zkušenosti, případně **nabádá k prevenci** a snaží se, aby se občané do obdobně těžkých situací nedostávali.

*Pane Čapku, Víte co? Aby se dostali ke slovu i ostatní. **Já vám řeknu, co bude nejlepší.***
*Pan ministr. Ne, počkejte, pane Čapku, Víte, on čas běží. **Pane ministře, já vás velice poprosím, vemte si kontakty i tady na ty okna a pomozte, vaši asistenti.***

*Pane ministře, **já bych vás poprosila, měli byste reagovat na to, kolik je stále na trhu šmejdů, který okrádají lidi a dávají jim tam nekvalitní technologii, která často ani jim nic neuspoří a ještě je může ohrozit. Na to by se stát měl zaměřit.***

VZDĚLAVATEL

- Moderátorka v diskusích vystupuje jako **vzdělavatel, šířitel osvěty**. Domníváme se, že tuto roli by bylo vhodné posílit dalšími prostředky, které prezentujeme v kapitole Doporučení (především se jedná o doplnění informací na sociálních sítích pořadu). Vzdělávací a osvětová činnost je jednou z oblastí, kterou má ČT coby médium veřejné služby plnit. Myslíme si, že formát pořadu posílený o práci např. se sociálními sítěmi má velký potenciál tento závazek velice uspokojivě naplňovat.

*Dávejte si pozor, **vážení, když vidíte sleva, tak to vůbec nemusí být sleva**, mám konkrétní příklady, ale prosím, zda, paní prezidentko? (...)*
*Ano, tak prosím vás pěkně, to je fajn, že jste teď pochválil své nadřízené, ale **pojďme inspirovat občany.** (...)*
*A **proto je potřeba si říci něco o falešných slevách**, vážení. Tak za prvé, já to vezmu stručně. (...)*

ŽALOBCE, SOUDCE

- Velmi obezřetně by měla podle nás moderátorka pracovat s rolí, do které může potenciálně vstupovat, a to je role **žalobce**, či dokonce **soudce** hostů. Náznak lze spatřit v ukázkách, ve kterých moderátorka znevěrohodnila výpověď hostů, případně mohl její komentář vyznívat pro hosta **urážlivě**:

*Vy v tom také podnikáte, že jo. No, tak jste za ty obnovitelné zdroje, **takže nejste objektivní, to si řekněme.** (...)*

*No, **vy jste vegan, to máte říct hned.** (...)*

*Michaela Jílková, moderátorka: Víte co, **mně opravdu přijde, že vy žijete na nějaké..***
Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie: Ne, já žiju v realitě. (...)

Role moderátorky (III)

ROZHODČÍ

- Jsou však momenty, kdy musí moderátorka naopak vstoupit do diskuse velmi razantně, aby dostála požadavku na **zachování důstojnosti** jiných hostů, **respektování názorové plurality**, event. **dalších pravidel pořadu** (např. zákaz propagace konkrétních firem). Moderátorka by rovněž měla vstupovat do promluv hostů v případech, kdy je nutné **dodržet téma nebo časovou délku pořadu**, jak je vidět i v následujících ukázkách.

Vaše společnost **nás vůbec nezajímá. Ne, mě s tímhle neštvěte! Jako tady se žádná reklama dělat nebude, takže tímto vám odebírám slovo. Přišel jste si dělat reklamu, nezám.** (...)

Divák: Jediný, co funguje, je úsporné chování a ne nějaké investice. Jestli si támhle **paní chrochtá**, jak ušetřila...

Michaela Jílková, moderátorka: **Ne, počkejte, toto ne, opravdu...** (...)

No, tak podívejte, nemůžeme, **nemůžeme soudit podle národnosti**, to je zbytečné. (...)

Richard Brabec, místopředseda sněmovního výboru pro životní prostředí: Takhle jsme se o tom bavili. Vy jste z Fridays for Future, jestli se nemýlím. Já vám ten názor neberu.
Michaela Jílková, moderátorka: **Ano, je to mladá generace.** (...)

Tak, vážení, **musíme končit.** (...)

Ježíš, já viděla hodiny, **my musíme končit.** (...)

Já musím končit. Už bude Na stopě (...)

Já jenom vás poprosím. Opravdu míváme taky vydání o výživě. Zase je řada lékařů, kteří nedoporučují třeba veganství, jo, že maso vlastně s mírou je velice nutné pro organismus. Ale to není dnes tématem. **Já vám nevyvracím vaše přesvědčení, jenom, že to není tématem dnešního vydání.** (...)

6. Doporučení

Doporučení (I)

CO ZPŘESNIT

- Při analýze jsme interpretovali pasáže, které mohly být diváky vnímány jako problematické, a poukázali i na drobné přešlapy, ke kterým podle nás v rámci extrémně náročného, a to zdůrazňujeme, formátu došlo.
- **Nároky na moderátora** obdobného formátu jsou podle nás **velmi vysoké**. Nabízíme proto několik tipů, které by moderátorce mohly usnadnit její práci, neztratit fanoušky, kteří mají rádi „ofenzivní“ (citace jednoho z hostů) styl moderátorky, a zároveň získat ty diváky, kterým některé popsané prostředky mohou vadit.
- Obecně se domníváme, že by pořadu prospělo **přesnější vydefinování rolí, do kterých může moderátorka vstupovat**. Má být jejím výkonem pouze dodržovat pravidla diskusí implicitně či explicitně uvedená v Zákoně o ČT a Kodexu ČT? Má moderátorka vystupovat jako „hlas lidu“, ochránce spotřebitelů nebo snad jakýsi veřejný ochránce práv občanů obecně? Má být posílen osvětový aspekt pořadu?

- Přesnou práci s informacemi a se zdroji lze podle nás posílit **zapojením sociálních sítí**. Uvědomujeme si, že v rámci živé multilaterální diskuse může být velmi náročné vždy reagovat informací s přesnou citací zdroje. Nabízíme ke zvážení, zda **zdroje informací** typu výzkumy, zprávy úřadů, šetření kontrolních orgánů apod. neuvádět (dodatečně nebo v předstihu) právě na sociálních sítích.

ČEMU SE VYHNOUT

- Doporučujeme vyhnout se praktikám, prostředkům, které mohou být diváky vnímány jako agresivní. Jsou jimi:
 - 1) poznámky, které sice vyplývají z pozice mluvčího či ombudsmana občanů, mohou však vůči příjemci vyznívat urážlivě (roli názorového oponenta lze podle nás sehrát i mírnějšími prostředky);
 - 2) narušování osobního prostoru hostů, které bylo reflektováno při práci s hosty profesionály.

Doporučení (II)

CO PODPOŘIT

- Vedle toho, že lze na sociálních sítích zpřesnit a „dozdrojovat“ v diskusi použité materiály, lze podle nás na sociálních platformách divákům poskytnout cenný **informační a shrnující materiál**, který by obsahoval např. odkazy na prověřené webové stránky, které informují o nekalých praktikách obchodníků, nekvalitních potravinách, případně další veřejně dostupné informace s edukačním a osvětovým přínosem.
- Jistě ne všechny díly pořadu jsou zaměřeny tematicky na ochranu spotřebitelů, ale i diskuse na společenská a sociálně-ekonomická témata lze podle nás doplnit výsledky rešeršní práce, která pořadům, domníváme se, vždy předchází. Uvažovat lze i o zveřejnění výtahu z legislativy, pokud s diskutovaným tématem úzce souvisí.

- Jednou z náročných rolí moderátorky je zajistit střídání promluv hostů, udržet ve studiu klid tak, aby byli například slyšet hosté, kteří dostali slovo. Moderátorce by mohli v těchto chvílích pomoci **asistenti, a to i neživí**, například ve formě signalizačního zařízení, které by bylo rozpoznatelné i pro diváky před obrazovkou a které by upozorňovalo hosty na nutnost ztišení. Takto by se dalo podle nás z části předcházet situacím obdobným té, kterou jsme interpretovali v předchozí kapitole.

7. Slovníček pojmů, literatura, kontakt

Slovníček pojmů, literatura (I)

KVALITATIVNÍ ANALÝZA

- Provedenou analýzu lze řadit do oblasti kvalitativních obsahových analýz. Nešlo v ní o přesnou kvantifikaci zvolených, předem operacionalizovaných proměnných, ale spíše o porozumění tomu, o čem se mluví, jak je vystavěna argumentace, jak je organizována diskuse jako celek. (viz Sedláková, R. 2014: Výzkum médií. Grada, Praha. Str. 395-468) Pracovali jsme s analýzou textu (přepisu) s doprovodnou videonahrávkou diskuse.
- Svým zaměřením se tato analýza dotýká rovněž oblasti zkoumání objektivitu a vyváženosti zpravodajství a publicistiky, tak jak ji definují např. Tomáš Trampota a Martina Vojtěchovská (Trampota, T. / Vojtěchovská, M. 2010: Metody výzkumu médií. Portál, Praha. Str. 127) nebo Jan Křeček s kolegy (Křeček, J. / Nečas, V. / Vodochodský, I. / Miessler, J. 2022: Vyváženost ve vysílání. Grada: Praha). Vzhledem k ryze kvalitativnímu zaměření analýzy však nebylo jejím cílem „změřit“ zda a nakolik byly sledované pořady objektivní a vyvážené, ale ukázat, v jakých situacích se tyto nároky, které jsou kladeny na pořady médií veřejné služby a jejich moderátory, dařilo naplňovat a kdy se ocitly v ohrožení, co k tomu mohlo vést a jak by se tomu případně dalo předejít.

KONVERZAČNÍ ANALÝZA

- Při analýze pořadu Máte slovo jsme se inspirovali postupy konverzační analýzy, a to ve smyslu zaměření se na výměnu replik a interpretaci toho, co se při promluvách děje, jaké prostředky účastníci používají, jakými způsoby je řízen a organizován multilaterální rozhovor. Konverzační analýza je jednou z etnometodologických disciplín, která se zabývá právě tím, jaké metody a prostředky používají mluvčí (zde ve významu obecném ten, kdo mluví) v rozhovorech. Zaměřuje se zejména na řešení strukturních problémů (např. střídání replik), na koordinaci verbálních i neverbálních aktivit účastníků rozhovoru. Jednou z blízkých metod je členská kategorizační analýza, která zkoumá, jaké kategorie mluvčí používají a co výběrem použitých kategorií (např. označení někoho za velmi bohatého) dělají. (inspirace např. Nekvapil, J., I. Leudar. 2003. „O českých masmédiích z etnometodologické perspektivy: romská identita v dialogických sítích.“ Slovo a slovesnost 64/3: 161–192).
- Interpretaci toho, co se při interakcích v rámci diskuse děje, jsme vztahovali k širším normativním rámcům (Zákon o ČT a Kodex ČT). Přepis, se kterým pracujeme, však neodpovídá detailnímu přepisu v akademické konverzační analýze. Při interpretaci a tvorbě Doporučení jsme měli na zřeteli praktickou rovinu využití analýzy. (srovnej např. Sedláková, R. 2014: Výzkum médií. Grada, Praha. Str. 461)

Slovníček pojmů, literatura (II)

ROLE

- V sociologii se konceptem role rozumí očekávaný způsob chování spojený s určitou sociální pozicí, statusem. Jedná se o implicitní očekávání i explicitní pravidla, která mohou být s danou rolí spojena. (Velký sociologický slovník, 1996, Univerzita Karlova, Vydavatelství Karolinum, Praha).
- V metodickém postupu jsme se inspirovali přístupem Ervinga Goffmana. (Goffman, E. 1999: Všichni hrajeme divadlo, Nakladatelství Studia Ypsilon, Praha) Tento, dnes již klasik studia sociálních interakcí v každodenním životě, obrátil pozornost na zdánlivé triviální aspekty běžných sociálních interakcí, na zvyklosti, které běžně dodržujeme. Díky videonahrávce jsme mohli alespoň částečně interpretovat i neverbální složku komunikace.
- Jeho nejslavnější dílo Sebe prezentace v každodenním životě v češtině vyšlo pod názvem Všichni hrajeme divadlo. Drželi jsme této divadelní terminologie, chceme-li metafory, a použili ji při interpretaci uspořádání studia (scény, kulis) a popisu rolí moderátorky.

Kontakt

Mgr. Ivana Benediková, Ph.D.

Seniorní mediální analytik, vedoucí oddělení mediálních analýz (tradiční média) NEWTON Media

Ivana.benedikova@newtonmedia.cz

Mgr. Ivan Vodochodský, Ph.D.

Seniorní mediální analytik, metodolog, člen oddělení mediálních analýz (tradiční média) a inovačního týmu NEWTON Media

Ivan.vodochodsky@newtonmedia.cz

www.newtonmedia.cz | NEWTON Media, a. s. Na Pankráci 1683/127 140 00 Praha 4

